

'Deze regering wordt Merkels zwaarste klus'

[Achtergrond](#) - 11 oktober 2017 - Auteur: Redactie Duitslandweb

Kanselier Merkel staat voor haar vierde ambtstermijn en 'zonder twijfel' haar zwaarste, zegt historicus Frits Boterman in een interview met Wilfred van de Poll van dagblad Trouw. Vorige week verscheen Botermans boek 'Het land van Merkel', waarin hij beschrijft hoe Duitsland onder Merkel veranderde. Het eerste deel van het interview:

Waarom ambieerde Angela Merkel een vierde termijn? Een van de redenen is volgens Frits Boterman dat ze nooit een kroonprins naast zich heeft geduld. Haar voornaamste opdracht nu is misschien wel een opvolger zoeken met meer kleur en visie dan zijzelf.

"Al lange tijd is mijn motto: in de rust ligt de kracht", sprak bondskanselier Angela Merkel op 24 september bezwerend. Een Duitse traditie: op verkiezingsavond, direct na de voorlopige uitslag, komen de lijsttrekkers op nationale tv om te praten over hoe het verder moet. Frits Boterman, kenner van de moderne Duitse geschiedenis, keek gebiologeerd naar de vrouw over wie hij net een boek naar de drukker had gestuurd. "Ze trok er die minzame glimlach van haar bij", zegt de historicus. "Geweldig hoe ze dat doet: rust uitstralen. Maar ik dacht ook: redt ze het daarmee?"

Merkel staat voor haar vierde ambtstermijn en 'zonder twijfel' haar zwaarste, zegt Boterman. Op 3 oktober verscheen zijn boek 'Het land van Merkel', waarin hij beschrijft hoe Duitsland onder Merkel veranderde. Boterman is emeritus hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en publiceerde standaardwerken over de Duitse cultuurgeschiedenis na 1800.

Frits Boterman

'Het land van Merkel. Duitsland 2005-2017'
(Amsterdam 2017), 246 pag.

ISBN: 9789029514866

[Meer info bij uitgeverij De Arbeiderspers](#)

Boekpresentatie: [11 oktober in Amsterdam](#)

Een 'historische breuk' noemt Boterman de verkiezingsuitslag. "Een partij met rechts-radicalen ideeën komt het parlement in met bijna honderd man. Dat is schokkend. Het politieke landschap verkeert in een vrij dramatische toestand. De middenkoers die Merkel de afgelopen jaren heeft proberen te varen, waarbij ze allerlei linkse thema's overnam, heeft niet gewerkt. Hij leidde tot verdeeldheid en polarisatie, opende een gat op rechts. De 'grote coalitie' van CDU en SPD wekte voortdurend de indruk: er is een consensus in de Duitse politiek, er zijn geen grote tegenstellingen. Dat beeld is nu weg. Ook de politieke correctheid die over het land hing is doorbroken."

De krachten die naar een 'gesloten samenleving' streven zullen onder Merkel-IV alleen maar aan invloed winnen, denkt Boterman. Hij wanhoopt niet: de instituties zijn sterk, er zijn veel waarborgen. Het is ook niet een exclusief Duits fenomeen, in zekere zin is Duitsland nu 'normaal' aan het worden. In heel Europa hebben nationalisme en regionalisme de wind in de zeilen. "Je hebt in Beieren nu zelfs mensen die voor een onafhankelijk Beieren pleiten. Dat is sinds Bismarck niet meer gehoord."

Spagaat

Midden in haar verdeelde land staat Merkel. Een vrouw met twee zielen: raspragmaticus én van huis uit ethisch bevlogen. In het combineren van die tegengestelde impulsen, schrijft Boterman, ligt haar kracht: ideologisch wendbaar, toch integer. Als 'crisismanager' plukt ze van die eigenschappen de vruchten. Het was tijdens twaalf jaar kanselierschap de rol waarin ze het meest uitblonk, schrijft Boterman. Crises waren er volop, met name in het buitenland, van Griekenland tot Oekraïne.

Toen ze aantrad in 2005 kampte ook Duitsland met een crisis. Het land kroop uit de diepste economische recessie sinds de oorlog. The Economist noemde Duitsland de 'sick man of the eurozone'. Haar voorganger, de SPD-kanselier Gerhard Schröder, voerde daarom hervormingen door. Hij flexibiliseerde de arbeidsmarkt, perkte sociale voorzieningen in en verhoogde de pensioenleeftijd. Er kwamen jaren van loonmatiging.

Merkel zette dat voort en deed er nog een schepje bovenop, schrijft Boterman. Ze zette in op individuele verantwoordelijkheid, flexibele banen en een terugtrekkende overheid. Het beleid Schröder-Merkel had effect: de Duitse macro-economische cijfers zijn beter dan ooit tevoren. Die kwamen wel met een prijs: groeiende ongelijkheid, meer leed aan de onderkant van de samenleving, veel verborgen

werkloosheid, schrijnende armoede, ook onder ouderen. Problemen die bijzonder sterk in het oosten spelen.

"Bij de verkiezingen kreeg Merkel daarvan de rekening gepresenteerd. Miljoenen AfD-stemmers, dat zijn niet allemaal nazi's. De meesten zijn verontruste burgers. Er leeft een gevoel van verlies aan identiteit." De eerste kanselier uit voormalige Oost-Duitsland heeft dat oosten van zichzelf vervreemd. In augustus 2015 bezocht Merkel Heidenau, een voorstadje van Dresden, waar een vluchtelingenonderkomen in brand was gestoken. "Ik zag haar daar staan. Ze straalde uit: 'met dat racisme hier wil ik niets te maken hebben'. Ik dacht: ze laat hier een probleem liggen dat haar later gaat opbreken. Je kunt deze mensen negeren of demoniseren, en terecht het racisme afwijzen. Maar de onvrede is daarmee niet weg. De sociaal-economische en ook mentale kloof tussen oost en west is kennelijk nog steeds heel diep."

Over die mentale kloof gesproken: in west en oost is er een totaal andere 'herinneringscultuur', zegt hij. Met de AfD komt dat nu aan de oppervlakte. [Lees verder op de website van Trouw](#)

Dit is het eerste deel van een interview van Wilfred van de Poll met Frits Boterman, dat op 3 oktober 2017 in Trouw verscheen. Het is met toestemming van Trouw overgenomen. [Lees hier het hele interview.](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/23140/deze-regering-wordt-merkels-zwaarste-klus>